

třování dítěte z příkazu matčina, nemůže od otce dítěte náhradu žádati (roz. ze dne 2. listopadu 1864, »Gl. U.« č. 2003).

Ústav pojišťovací má regresní nárok proti původci škody (roz. ze dne 19. února 1869, »Gl. U.« č. 3304) rovněž osobní dlužník proti tomu, kdo dluhy hypotekární k placení převzal, avšak jich nezaplatil, tak že prvnější sám je vyrovnati musel (roz. ze dne 26. února 1867, »Gl. U.« č. 2747).

Prodávač reality má nárok na náhradu za přeplacený a kupci (jako napřed zaplacený) k dobrému připsaný obnos daní (roz. ze dne 25. září 1861, »Gl. U.« č. 1393), také obec může žádati od ošetřovance náhradu nákladu s ošetřováním spojeného, nabude-li tento později jmění (roz. ze dne 8. února 1882, »Gl. U.« č. 8874) a rovněž může žádati osoba třetí od obce náhradu za ošetřování chudého příslušníka obecního (roz. ze dne 7. června 1894, »G. Z.« č. 33, z části jinak roz. ze dne 25. února 1891, č. 639 a roz. ze dne 12. dubna 1882, »Gl. U.« č. 8951, 10. prosince 1880, »Gl. U.« č. 8211 a jiná, jež vyslovují zásadu, že je-li sporno, zda někdo jest zavázán po zákonu k jistému nákladu povahy veřejnoprávní, nemůže nárok na náhradu býti vymáhán před soudcem civilním).

Lékař ošetřující onemocnělého služebníka může žádati náhradu od pána služebníkova (roz. ze dne 29. ledna 1889, »Gl. U.« č. 12.970).

3. Zvláštní ustanovení platí pro případ zaplacení cizího dluhu. Tu jest především rozeznávati, zda se tak stalo omylem či vědomě. V prvním případě se připouští toliko *condictio indebiti* proti příjemci o vrácení toho, co bylo plněno (§ 1431 o. o. z.); regres proti dlužníkovi však místa nemá (roz. ze dne 26. října 1882, »Gl. U.« č. 9153). V případě druhém jest opět rozeznávati, zda dlužník ku placení svolil či nic. Je-li tu jeho svolení, musí ovšem věřitel placení přijmouti (§ 1422 o. o. z.), avšak o nezmocněném jednání tu řeči býti nemůže, poněvadž stalo se tu dohodnutí mezi platícím a dlužníkem, což s pojmem jednání nezmocněného se nesrovnává. Tu má průchod § 1358 o. o. z., t. j. platící vstupuje toliko v práva věřitele, na němž žádati může vydání pomůcek právních a prostředků zjišťovacích.

Nesvolí-li však dlužník, není věřitel povinen plnění přijmouti, učiní-li to však, jest platící oprávněn žádati odstoupení práva věřiteli příslušejícího § 1423 o. o. z. (srv. k tomu »Gl. U.« č. 2747, 4295, 6370, 8679, 5177, kn. jud. 81).

IV. Vynaložení věci cizí ku vlastnímu a cizímu prospěchu (§ 1043 o. o. z.). Dle vzoru římské *lex Rhodia de jactu* ustanovuje o. o. z., že ten, kdo v případě společného nebezpečí více účastníkům hrozícího s úspěchem obětoval svoji věc v úmyslu, aby toto nebezpečí odvrátil, má právo žádati ode všech, kteří z toho mají prospěch, poměrné odškodnění.

Některé hasičské řády ustanovují, že ten, kdo při hasení utrpěl škodu, požívá týchž práv a výhod jako ten, kdo bezprostředně požárem byl poškozen a § 26 zák. ze dne 30. května 1869 č. 93 ř. z. ustanovuje, že, byly-li předsevzaty z prostředků říšských nebo zemských vodní stavby, jež majitelům sousedních pozemků značnou měrou prospívají, mají tito správně cestou ku přiměřenému příspěvku k těmto stavbám býti přidrženi.

Jistota pupilární.

Zvláštní péče zákonodárství našeho o zachování a rozmnožení jmění nezletilců (pupillů) dopouští ukládání sirotčích peněz pouze s povolením poručenského soudu za šetření náležitých opatrností a proti jistotě zákonem

jakožto dostatečné prohlášení. Dle občanského zákona a cí. patentu ze dne 9. srpna 1854 č. 208 ř. z. (§ 194) lze hotových peněz poručencových, pokud jich není zapotřebí ku výchově poručence nebo k řádnému provozování hospodářství, pak ku placení stávajících dluhů anebo k jiné prospěšnější potřebě, užití především ku zakoupení nemovitých statků, v druhé řadě ku zúročitelným zápůjčkám na nemovité statky osob soukromých na jistotu zákonnou, pak ku zakoupení cenných papírů dostatečnou jistotu poskytujících, ku vkladům do spořitelen a do společných sirotčích pokladen.

I. Hypotekární jistota pupilární.

Zákonná (pupilární, sirotčí č. pragmatická) jest jistota jen tehda, když hypotekárním pojištěním zápůjčky, čítaje v ni i břemena předcházející, dům není zavazen výše než do polovice, pozemek ne výše než do dvou třetin skutečné ceny (§ 230 o. o. z. srov. § 1374 o. o. z.). Důvodem tohoto ustanovení jest, že i cena hypotéky různými okolnostmi se může zmenšiti. Cenu nemovitostí, na kterých sirotčí kapitál má býti pojištěn, stanoviti jest z pravidla soudním odhadem, nelze-li ji zjistiti z rejstříků daně pozemkové nebo z katastru berního. K odhadu takovému budiž vždy přibrán poručník nezletilcův. Má-li se za základ položiti soudní odhad bez přibrání poručníka, musí vždy býti poručník o tom předběžně vyslechnut, lze-li dle náhledu jeho soudního odhadu užití. Při domech, které pouze ze dříví, hlíny anebo z jiné nikoliv ohnivzdorné látky jsou vystavěny, smí se hleděti pouze k ceně půdy jejich (§ 196 pat.). Ve Vídni a předměstích může cena domů dle dv. dekr. ze dne 10. července 1829 č. 2418 sb. z. s. vypočítána býti dle spisů činžovních (fassí, přiznání) ověřených komisí pro vyšetření výše činže domovní, avšak s náležitým zřetelem k veškerým břemenům a nákladům s držením domů spojeným a jen pod tou podmínkou, že dobrý stav stavební přísedními odbornými znalci jest osvědčen. Předpis tento byl dv. dekr. ze dne 23. října 1843 č. 755 sb. z. s. rozšířen na města: Prahu, Brno, Olomouc, Opavu, Linec, Štýrský Hradec, Celovec, Lublaň, Gorici a Lvov s příslušnými předměstími s tím dodatkem, že při tomto zjištění ceny průměr z činžovních fassí nemá býti brán za dobu kratší posledních 6 roků a že jest vždy bedlivě zřetel bráti na místní nebo zvláštní poměry v jednotlivých případech se naskytující, které mohou míti vliv na stanovení ceny.

Stejně ustanovení obsahuje též § 197 cit. patentu ve příčině všech míst, kdež se daně platí dle výnosu činže, s tím doložením, že jest přihlížeti k veškerým břemenům jakož i k místním a jiným poměrům, které v jednotlivých případech působí na cenu domů a že dům musí býti proti ohni pojištěn u veřejné společnosti pojišťovací, a že dlužník pod následky splatnosti kapitálu má býti zavázán, na příště dbáti o nepřetržité trvání tohoto pojištění. Sem náleží též dle zák. ze dne 9. února 1882 č. 17 ř. z. § 1 lit. a) veškerá ona místa, kde veškeré budovy neb aspoň polovice jich a kromě toho polovice částí obydelních poskytují činžovní výnos pronajmutím. Výrok o tom přísluší úřadu I. stolice pro vyměřování daní (okr. hejtmanství resp. berní správě nebo místní komisi berní).

Zpravidla lze za nejnižší cenu pozemků pokládati 72tinásobný obnos daně pozemkové bez přírážek, při domech v takových místech, kde se platí daň činžovní, 20tinásobný obnos činže domovní dle šestiletého průměru po srážce daní, přírážek a veškerých ostatních nákladů. V Čechách sráží se

obyčejně z hrubého výnosu domu třetina na daně a náklad, a 20tinásobný obnos zbývajících dvou třetin reprezentuje pak cenu domu.

Na domy, na nichž váznou t. zv. demoliční reversy, nesmí se půjčovati peníze sirotčí (dv. dekr. ze dne 30. března 1840 č. 418 sb. z. s.), rovněž ne na statky fideikomisní (§ 200 pat.), jelikož placení vymáhati lze toliko z příjmů fideikomisních, nikoliv z kmenového statku. K předcházejícím břemenům náleží zeměpanské a realní daně, které požívají po tři léta předního zástavního práva zákonného. Opatrnost káže též připočísti ku každému kapitálu na hypotéce pojištěnému též pojištěný tříletý úrok, poněvadž i tento požívá přednosti kapitálu (§§ 17, 18 knih. zák.). Doživotní platy, zvláště pense anebo jiné na neurčitý čas nebo na vždy zjištěné platy přiřadí se v 20tinásobném obnosu roční dávky (anal. § 240 pat.). Na věci movité nelze peněz sirotčích půjčovati (§ 194 a contr.). Dlužní úpis o kapitále sirotčím musí obsahovati t. zv. doložku pupilární, že totiž věřitel má právo celý kapitál i s úroky ihned bez výpovědi nazpět žádati, pakli by úroky nebo splatné částky kapitálu nejdéle do 6 neděl po dospělosti nebyly zaplacený (§ 195 pat.). Z důvodů slušnosti nežádá zákon pupilární jistoty pro zjištění již kapitály sirotčí od rodičů nezletilce, a nemá jim kapitál býti vypověděn, není-li nezletilec dle pravděpodobnosti vydán nebezpečí ztráty, a bylo-li by jim obtížno kapitál splatiti jinak, než prodejem své nemovitosti anebo odstoupením své živnosti (§ 236 o. o. z.). Jedná-li se o převzetí statku dle zákona nedělitelného jedním ze spoludědiců proti poskytnutí odbytného ostatním spoludědicům, pak mohou tomuto dědické podíly nezletilých spoludědiců i bez prokázání zákonné jistoty býti půjčeny, zřídí-li se jenom za ně právo zástavní na statku zděděném s předností přede všemi ostatními vlastními dluhy jeho..

II. Cenné papíry poskytující jistotu pupilární, k jejichž zakoupení lze užití hotových peněz sirotčích, jsou následující:

a) rakouské státní dlužní úpisy anebo zákonem jim na roveň postavené veřejné dlužní úpisy (obligace). Rakouskými státními úpisy dlužními rozuměti sluší jak úpisy společného rak.-uherského státního dluhu tak i státního dluhu království a zemí na říšské radě zastoupených. Ku společnému rak.-uh. státnímu dluhu náleží:

1. obligace 50/0 jednotného dluhu státního:
 - a) zúročitelné ve státovkách — papírová č. notová renta;
 - β) zúročitelné ve stříbře — stříbrná renta;
2. dlužní úpisy 40/0 rak. stát. loterní půjčky ze dne 4. března 1854;
3. dlužní úpisy 50/0 rak. státní loterní půjčky ze dne 15. března 1860;
4. prémiové listy nezúročitelné rakouské prémiové půjčky ze dne 11. února 1864;
5. zástavní listy státních domén vydané c. k. priv. všeob. rak. ústavem pro úvěr pozemkový;
6. obligace prioritního dluhu železnice Vídeňsko-Hlohnické.

Ku státnímu dluhu království a zemí na říšské radě zastoupených náleží:

1. dlužní úpisy 40/0 státní rentové půjčky ve zlatě;
2. dlužní úpisy 50/0 notové renty daně prosté;
3. dlužní úpisy státních železnic;
4. na státní dlužní úpisy překolkované akcie železnic;
5. státem ku splacení převzaté prioritní obligace železniční.

Při státních dlužních úpisech sluší též zúčtovatí přebytek (agio) vyskytující se vzhledem k jejich kursovní hodnotě. Státní papíry nezletilců, které podlehají slosování, a z nichž tudíž lze očekávat zisk, nesmí býti nikdy scizeny, leč v případě potřeby nebo patrného prospěchu sirotkova (§ 201 pat.). Uherských státních papírů nelze užiti k uložení jmění tuzemských sirotků. (Rozh. nejv. s. dv. ze dne 17. února 1880 č. 653 »Gl. U.« 7854).

b) zástavní listy haličsko-stavovského úvěrního ústavu (nyní haličského spolku pro úvěr pozemkový (§ 194, č. 4 pat., výn. min. práv. ze dne 22. února 1849 č. 137 ř. z.);

c) zástavní listy a dlužní úpisy c. k. priv. všeobecného rak. ústavu pro úvěr pozemkový ve Vídni, jež v základě půjček jednotlivým obcím byly vydány (čl. 86 schválených stanov, výn. min. ze dne 1. června 1864 č. 49 ř. z.);

d) zástavní listy vydané s povolením a pod dozorem státním ústavy hypotekárními, ústavy pro úvěr pozemkový aneb ústavy provozujícími hypotekární obchody zápůjčkové (zák. ze dne 2. července 1868 č. 93 ř. z.). Ústavy tyto jsou následující: rak.-uherská banka jakožto banka hypoteční, ústřední banka pro úvěr pozemkový, c. k. priv. rakouská banka hypoteční, vídeňská hypoteční pokladna, první rak. spořitelna ve Vídni, hypoteční banka království českého, hypoteční banka markrabství moravského, rak.-slezský ústav pro úvěr pozemkový, haličský ústav pro úvěr pozemkový v Krakově, haličská akciová banka hypoteční ve Lvově, bukovinská spořitelna, štýrský spořitelní spolek v Hradci, istrijský ústav pro úvěr pozemkový (výn. min. spr. ze dne 12. března 1878 č. 3243);

e) prioritní obligace železnic nalezajících se v královstvích a zemích na říšské radě zastoupených, požívají-li státní záruky pro zúročení a splacení kapitálu. Dráhy ty jsou dle výn. min. spr. ze dne 16. února 1874 č. 2183 a ze dne 13. prosince 1874 č. 17.028 následující: západní dráha Eliščina pro směr Vídeň-Solnohrady a Linec-Budějovice, česká dráha západní v příčině prior. oblig. vydaných do r. 1873, dráha císaře Františka Josefa, dráha korunního prince Rudolfa, haličská dráha Karla Ludvíka, jiho-severní německá dráha spojovací v příčině prioritních obligací, jež vydány byly na vystavení pobočního směru Švadovice-Königshain a jež ve stříbře jsou zúročitelné, dráha Lvovsko-černovicko-jasská, v příčině první a druhé emise prioritních obligací, jež vydány byly za příčinou stavby směru Lvov-Černovice a Černovice-Sučava, společnost jižní dráhy v příčině prioritních obligací zvláštní půjčky, jež byla učiněna r. 1869 za příčinou stavby dráhy ve směru Viljak-Franzensfeste a Sv. Petr-Rěka, rak. severní dráha císaře Ferdinanda v příčině prioritních obligací vydaných pro stavbu moravsko-slezské dráhy severní, dráha vorarlberská, rak. severozápadní dráha v příčině prior. obligací 1. emise vyjímajíc druhou emisi lit. B. pro dráhu labského údolí, první uhersko-haličská společnost akciová v příčině prior. oblig. vydaných pro směr z Přemyslu až na uherskou hranici, doplňovací síť rak.-uherské státní dráhy a rakouská trať Košice-Bohumín (pr. obl. z r. 1879).

Akcie železnic nebo hypotekárních ústavů nelze kupovati za sirotčí peníze, tím méně akcie jiných podniků akciových;

f) obligace následujících zemských půjček: haličské půjčky zemské 1,600.000 zl., jež v základě zemského zák. ze dne 12. února 1873 č. 86 z. z. učiněna byla k odvrácení bídy a stvrzena ř. z. ze dne

28. března 1875 č. 60, zemské půjčky tyrolské do výše obnosu 3 milionů (zák. ze dne 13. března 1883 č. 31 ř. z.), zemské půjčky haličské 3,800.000 zl. v základě zák. ze dne 10. června 1884 č. 96 ř. z., zemské půjčky dalmatinské 250.000 zl. v základě zákona ze dne 1. června r. 1883 č. 101 ř. z. a 225.000 zl. v základě zákona ze dne 6. července r. 1886 č. 111 ř. z., zemské půjčky hornorakouské 9,400.000 zl. v základě zák. ze dne 14. května 1887 č. 46 ř. z., zemské půjčky okněž. hrabství Gorice a Hradiště v základě zák. ze dne 8. června 1888 č. 89 ř. z., zemské půjčky krajinské 4milionové v základě zákona ze dne 17. června 1888 č. 121 ř. z., dlužní úpisy na výkup propínace vydané v základě zemských zákonů ze dne 22. dubna 1889 č. 30 z. z. pro Halič a č. 9 z. z. pro Bukovinu emitované královstvím haličským a vévodstvím bukovinským garantované (ř. z. ze dne 27. května 1889 č. 84);

g) obligace následujících městských půjček: půjčky města Vídně 25milionové v základě zemského zák. ze dne 18. ledna 1867 č. 10 z. z. a půjčky města Vídně 10milionové v základě zemského zák. ze dne 11. ledna r. 1874 č. 4. z. z. (zák. ze dne 28. března 1875 č. 50 ř. z.), půjčky města Prahy 5milionové v základě zemského zák. ze dne 7. října 1874 č. 62 z. z. (zák. ze dne 29. dubna 1875 č. 79 ř. z.), půjčky města Št. Hradce 3milionové v základě zemského zák. ze dne 2. března 1873 č. 18 z. z. (zák. ze dne 16. dubna 1876 č. 57 ř. z.);

h) dlužní úpisy dílčí dunajské regulační komise ve Vídni v základě zák. ze dne 29. března 1870 č. 36 ř. z. a ze dne 2. března r. 1878 č. 19 ř. z.

i) komunální dlužní úpisy a meliorační úpisy Zemské banky království Českého (zák. ze dne 6. dubna 1890 č. 60 ř. z.).

III. Vklady do rakouských spořitelien (nikoliv záložen a bank) a do ústavu Monte civico commerciale v Terstu lze učiniti jen do výše 500 zl. konv. m. (525 zl. = 1050 korun r. č.) pro jednotlivého sirotka.

IV. V příčině vkladů do společných sirotčích pokladen v tento čl. a cís. nař. ze dne 9. listopadu 1858 č. 205 ř. z., jakož i dodatky ze dne 18. března 1876 č. 51 ř. z.

V. V jistých případech, kdy určitým osobám nastává podle zákona povinnost ku zřízení jistoty neboli kauce, vyhledává se, by kauce ta poskytovala jistotu pupilární. Sem náleží případy následující:

a) V oboru práva dědického:

1. Substituce a nařízení, která substitucím dle §§ 707—709 o. o. z. na roveň jest pokládati, dlužno na statcích v knihách pozemkových zapsati. Mají-li taková nařízení neb substituce za předmět kapitály neb jinaké jmění movité, kteréž ustanovenému dědici neb legatáři má býti vydáno, musí býti zjištěno pupilárně, pokud zjištění v poslední vůli samé nebylo prominuto, aneb když účastníci pravoplatně se ho zrekli. Předpisy ty platí též o požívání dědictví aneb podílu dědického (§ 158 pat.).

2. t. zv. cautio Muciana: Dědice nebo legatáře pod resolutivní neb zápornou výminkou ustanoveného stihne povinnost k pupilárnímu zjištění dědictví nebo legátu vůči dědici neb legatáři později povolnému stejným způsobem a objemem jako v případě fideikomisární substituce fiduciáře vůči fideikomisáři (§§ 707, 708 o. o. z.).

3. Za běžící roční platy a jiné odkazy, jejichž zaplacení buď za příčinou neprošlé ještě zákonné lhůty (§ 685 o. o. z.) anebo za příčinou lhůty

nebo výminky poslední vůli připojené ještě žádati nelze, může legatář jak před tak i po odevzdání žádati zákonnou jistotu (§ 161 pat.).

b) Dle práva horního může podnikatel horní, v jehož prospěch politickým úřadem na přenechání pozemku proti roční náhradě bylo právoplatně uznáno, ihned naléhati na přenechání pozemku, zřídil-li pupilární jistotu za roční náhradu, po případě za navrácení pozemku v předešlý stav (§ 103 zák. hor. a rozh. správ. s. dv. ze dne 12. října 1889 Budw. č. 4875).

c) Dle řádu trestního musí kauce nabídnutá za zrušení vazby vyšetřovací (§ 192 tr. r.) býti složena buď v hotovosti nebo v takových cenných papírech, kterých dle zákona k uložení peněz sirotčích lze užití, a sice dle bursovního kursu dne složení; kromě toho může býti poskytnuta zřízením hypotéky nebo rukojemstvím (§ 193 tr. ř.).

d) Kauce notářská musí býti složena buď v hotovosti nebo v cenných papírech s jistotou pupilární nebo pojištěna hypotékou pupilární (§ 23 not. ř.).

e) Kauce při smlouvách s erárem, která má býti pojištěna hypotékou, může býti zřízena jen proti jistotě pupilární (dekr. dv. kanc. ze dne 18. prosince 1843 sv. 71 sb. z. pol.). — Další případy z oboru práva správního, zejména finančního v. pod čl. Kauce.

Jistota žalobní (cautio actoria).

I. Pojem.

Žalobce, o kterém v zemi, kde spor se vede, není známo, že jest dostatečně zámožným, jest povinen žalovanému zříditi jistotu ku krytí nákladů sporných, nebo nabídnouti se ku přísaze, že tuto jistotu složití nemůže (§ 406 s. ř.).

II. Výjimky.

Tento předpis s. ř. doznal však velmi četných výjimek zvláštními druhy řízení, jimiž mnohé zásady s. ř. značně byly obmezeny neb úplně zrušeny.

1. Ten, kdo co žalobce vystupuje ve sporu civilním, pro který jest osvobozen od povinnosti kolkové a poplatkové, jest sprostěn též závazku žalovanému pro útraty soudní jistotu složití nebo přísahati, že tuto jistotu složití nemůže (zák. ze dne 23. června 1878 č. 79 ř. z.).

2. Správce konkursní podstaty nemusí složití jistotu žalobní aniž přísahu chudoby, ježto dle § 18 konk. ř. nelze pro pohledávku na jmění do konkursní podstaty náležité vydobyti exekuci zjišťovací (rozh. ze dne 13. května 1873 č. 9821 rep. ná. č. 50). Rovněž jest i konkursní věřitel, jehož pohledávka za likvidní uznána byla, ve sporu proti podstatě od složení žalobní jistoty osvobozen, ježto jeho pohledávka sama konkursní podstatě co jistota sloužití musí (rozh. ze dne 7. září 1870 č. 10.446).

3. Pustil-li se žalovaný ve spor tím, že odpověď na žalobu podal, nemůže již jistoty žalobní žádati, ježto pustění se ve spor dlužno pokládati za mlčky projevené vzdání se práva jistotu žádati a dle analogie § 408 s. ř. možno není po provedeném řízení sporném vynesení rozsudku žádosti za jistotu žalobní zdržovati (rozh. ze dne 15. ledna 1878 č. 563 a 6797 a rozh. ze dne 8. ledna 1888 č. 15.523 sb. »Gl. U.« č. 6783).

4. Při námitkách proti výpovědi z nájmu nelze jistoty žalobní požadovati, ježto námitky ve věcech nájemních nelze pokládati za první žalobu ve smyslu § 406 s. ř., nýbrž pouze za právní účinek dané výpovědi (rozh. ze dne 5. září 1878 č. 10.072 sb. »Gl. U.« č. 7134).